

Concept

Evaluatierapport Implementatienotitie Flora- en faunawet Provincie Utrecht 2004

Inhoudsopgave

1. Inleiding (aanleiding, opzet evaluatie)
2. Faunabeheereenheden
3. Faunabeheerplannen
4. Openen van jacht
5. Bijzondere weersomstandigheden
6. Kievitseieren
7. Vrijstelling grondgebruiker
8. Ingrepen in populaties
9. Ontheffingen
10. Faunafonds
11. Handhaving
12. Soortenbeleid
13. Aanpassingen beleid(-sregels)

Bijlagen

- Bijlage 1. Overzicht Jaarverslag Sector Ecologisch onderzoek en Groene regelgeving provincie Utrecht 2003
- Bijlage 2. Beleidskader Faunabeheer, 27 november 2003
- Bijlage 3. Tekst uit Ontwerp-Beheersgebiedsplan provincie Utrecht, herziening 2004.
- Bijlage 4. Voorlopig voorstel foerageergebieden 2004

1. Inleiding

Met de inwerkingtreding van de Flora- en faunawet op 01 april 2002 heeft de provincie Utrecht een grotere rol en meer wettelijke bevoegdheden gekregen ten aanzien van o.a. beheer en schadebestrijding van beschermde diersoorten. Ter uitvoering van deze taken heeft de provincie op 29 januari 2002 beleidsregels vastgesteld, de Notitie Implementatie Flora- en faunawet (hierna: Implementatienotitie). Deze notitie beschrijft het provinciale uitvoeringsbeleid samenhangend met de taken en bevoegdheden uit de Flora- en faunawet en tevens wordt ingegaan op de relatie tussen de implementatie van de Flora- en faunawet en het soortenbeleid.

Gezien de nieuwe wet, het veelal ontbreken van kennis over schade in het verleden en over de effectiviteit van opzettelijk verontrusten om belangrijke schade te voorkomen is in het beleid bepaald dat een evaluatie en mogelijke bijstelling van het provinciale beleid na twee jaar plaats zal vinden.

Opzet evaluatie

De inhoudsopgave van de Implementatienotitie vormt de leidraad voor de evaluatie. In een kader worden de overwegingen en de beleidsregels uit de Implementatienotitie weergegeven. Daarna wordt de stand van zaken en de werking van het beleid van de afgelopen twee jaar geschetst. Eventuele aanpassingen en wijzigingen worden per onderdeel aangegeven.

Een 'nieuw' onderdeel in het geheel is het Beleidskader Faunabeheer. Met betrekking tot de uitvoering van dit beleidskader is het beleid rondom overwinterende grauwe ganzen, kolganzen en smienten van belang. Hierop wordt in hoofdstuk 7, 9 en bijlage 2-4 ingegaan.

Communicatie

Een belangrijk onderdeel van de evaluatie is de communicatie over het gevoerde beleid met de partijen die destijds bij de totstandkoming van de Implementatienotitie betrokken waren. De bevindingen van het evaluatierapport worden, conform het beleid, voor overleg (schriftelijk dan wel mondeling) aan betrokken partijen voorgelegd. Hieruit voortvloeiende resultaten zullen daarna in dit rapport worden beschreven en in het voorstel voor aanpassing van de Implementatienotitie worden meegenomen.

De evaluatie zal resulteren in een aanpassing van de Implementatienotitie, de Verordening schadebestrijding dieren provincie Utrecht 2004 en de aanwijzing op grond van artikel 67 van de wet.

2. Faunabeheereenheden

2.2 Provinciaal beleid

Overwegingen.

1. Het initiatief voor de oprichting van de Faunabeheereenheid ligt bij de Utrechtse jachthouders. Gedeputeerde staten dringen met kracht aan om naast de KNJV en het UPG, in lijn met landelijke afspraken tussen de betrokken organisaties ook de Utrechtse terreinbeherende organisaties (Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en Het Utrechts Landschap) en de GLTO te laten participeren in de faunabeheereenheid.
2. De verantwoordelijkheid voor het opstellen van faunabeheerplannen wordt in de wet in handen gelegd van de faunabeheereenheid. Door gedeputeerde staten goedgekeurde plannen vormen de basis voor de uitvoering van het provinciale faunabeleid, m.b.t. de uitgifte van ontheffingen en waar mogelijk vrijstellingen.
3. De voorkeur van de betrokken organisaties en de provincie gaat uit naar één faunabeheereenheid in de provincie Utrecht.
4. De faunabeheereenheid dient bij voorkeur operationeel te zijn bij inwerkingtreding van de wet.

Provinciaal beleidsregels

1. Het initiatief voor de oprichting van de faunabeheereenheden ligt bij de Utrechtse jachthouders.
2. Gedeputeerde staten van de provincie Utrecht erkennen de faunabeheereenheid, indien zij voldoet aan de bij of krachtens de wet gestelde eisen.
3. Gedeputeerde staten dringen er op aan om naast de KNJV en het UPG de drie terreinbeherende organisaties (Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en Het Utrechts Landschap) en de GLTO te laten participeren in de faunabeheereenheid.

Stand van zaken:

Met de inwerkingtreding van de Flora- en faunawet (hierna: de wet) is een start gemaakt tot het oprichten van een Faunabeheereenheid voor de gehele provincie Utrecht. De betrokken partijen zijn in de zomer van 2002 tot overeenstemming gekomen. Op 16 oktober 2002 is de Stichting Faunabeheereenheid Utrecht (hierna: Faunabeheereenheid) opgericht waarin de volgende organisaties zijn vertegenwoordigd: GLTO, Natuurmonumenten, Het Utrechts Landschap, Staatsbosbeheer, het Utrechts Particulier Grondbezit en het Gewestelijk Utrechts Jacht- en Faunabedrijf. Het gebied van de Faunabeheereenheid Utrecht strekt zich uit over de gehele provincie Utrecht. Vanaf 16 oktober 2002 is de Faunabeheereenheid operationeel en heeft vanaf die datum een begin gemaakt met het opstellen van het door de wet vereiste Faunabeheerplan (zie hierna hoofdstuk 3).

De Stichting Faunabeheereenheid Utrecht voldoet aan de eisen gesteld bij of krachtens de wet (de artikelen 3 tot en met 6 van het Besluit faunabeheer). Het college van Gedeputeerde Staten heeft op 14 januari 2003 de Stichting Faunabeheereenheid Utrecht erkend in de zin van de artikelen 29 en 30 van de Flora- en faunawet.

Aanpassingen:

De tekst van hoofdstuk 2 wordt conform de stand van zaken aangepast. Beleidsregel 1 zal komen te vervallen, voor het overige blijven de beleidsregels ongewijzigd.

3. Faunabeheerplannen

3.2 Provinciaal beleid

Overwegingen.

1. Het door gedeputeerde staten goedgekeurde faunabeheerplan is de basis voor het ontheffingenbeleid. In de Flora- en faunawet wordt het als taak gezien van de Faunabeheereenheid om voldoende gegevens aan te dragen om een verantwoorde beslissing te kunnen nemen over de ontheffingsaanvraag. Het is dan ook niet de bedoeling dat de provincie in het kader van het ontheffingenbeleid zelf gaat monitoren.
Het is van belang dat er zo spoedig mogelijk een faunabeheerplan komt. Een ontheffing ex artikel 68 kan als regel slechts verleend worden op basis van dit plan.
2. In verband met het feit dat nog vele gegevens over schade ontbreken, kan in eerste instantie niet aan de wettelijke eisen worden voldaan. Zo is van lang niet alle diersoorten bekend hoeveel schade ze precies veroorzaken en welke maatregelen effectief zijn om die schade te voorkomen. Als aan de wettelijke eisen kan worden voldaan, zal het plan voor maximaal 5 jaren kunnen worden goedgekeurd. Mocht dit om hiervoor genoemde reden voor onderdelen niet het geval zijn, dan kan besloten worden om deze onder voorwaarden voor een kortere periode goed te keuren.
3. Een jaarlijks verslag van de faunabeheereenheid waarin vermeld staat hoe vaak en op welke wijze gebruik is gemaakt van de van de ontheffingen, het effect hiervan beschreven staat, etc., dient zo spoedig mogelijk na afloop van het kalenderjaar beschikbaar te zijn.

Provinciaal beleidsregels

1. Goedkeuring van het faunabeheerplan voor maximaal 5 jaren, als wordt voldaan aan de bij en krachtens de wet gestelde eisen. Als dit op onderdelen niet het geval is, dan kan aan die onderdelen goedkeuring onthouden worden of goedkeuring voor een kortere periode.
In verband met de overgangperiode en het ontbreken van ervaring met het opstellen van een faunabeheerplan stellen wij voor om het eerste faunabeheerplan voor een periode van 2 jaar op te stellen.
2. De provincie Utrecht zal een overzicht maken van onderwerpen waarover de faunabeheereenheid jaarlijks moet rapporteren.
3. Het jaarverslag van de faunabeheereenheid moet vóór 1 april van het daarop volgende jaar beschikbaar zijn.

Stand van zaken:

Eind 2002 is de Faunabeheereenheid gestart met het opstellen van een faunabeheerplan. De opdracht is uitgevoerd door adviescentrum Groen Team onder begeleiding van een begeleidingscommissie bestaande uit leden van de organisaties die vertegenwoordigd zijn in de Faunabeheereenheid en een provinciale ambtelijke vertegenwoordiging.

Op 09 december 2003 heeft de Faunabeheereenheid het Faunabeheerplan Utrecht ter goedkeuring aan GS aangeboden. In dit Faunabeheerplan is het voorstel gedaan voor een gecoördineerde en planmatige aanpak van elf diersoorten. Het Faunabeheerplan Utrecht is door de Faunabeheereenheid voor een periode van vijf jaar vastgesteld. Op basis van artikel 30 van de wet behoeft een faunabeheerplan de goedkeuring van gedeputeerde staten, gehoord het Faunafonds. Een Faunabeheerplan dat de goedkeuring van GS behoeft, dient voor een ieder op het provinciehuis ter inzage te worden gelegd conform artikel 30 van de Flora- en faunawet. In de periode van 15 december 2003 tot 19 januari 2004 heeft het Faunabeheerplan ter inzage gelegen op het Provinciehuis en als extra service is het plan ook ter inzage op de provinciale website geplaatst. Naar aanleiding van de ter inzage legging zijn tien schriftelijke reacties ontvangen. Deze zijn met een antwoord van de provincie verwerkt in een commentaarnota.

Conform de wet dient het Faunafonds een advies te geven over het Faunabeheerplan. Op 30 september 2003 heeft het Faunafonds op het concept-Faunabeheerplan geadviseerd. Indien het plan op enkele punten zou worden aangepast, stond volgens het Faunafonds niets goedkeuring van het plan in de weg. De aanbevelingen van het Faunafonds zijn in het aangepaste Faunabeheerplan verwerkt. Het Faunafonds heeft van het definitieve plan kennis genomen tijdens de periode van inzage. Dit gaf geen aanleiding voor het bestuur van het Faunafonds om nader te reageren en zij is bij haar advies tot goedkeuring van het Faunabeheerplan gebleven.

Op 09 maart 2004 is het plan door het college van Gedeputeerde Staten van Utrecht voor een periode van twee jaren goedgekeurd.

Het Faunabeheerplan Utrecht was daarmee het eerste goedgekeurde faunabeheerplan op grond van de Flora- en faunawet in Nederland (zie ook hoofdstuk 9. Ontheffingen).

Om voldoende informatie beschikbaar te hebben ten tijde van het opstellen van het volgende faunabeheerplan is een kerngroep bestaande uit vertegenwoordigers van de Faunabeheereenheid en de provincie Utrecht in het voorjaar van 2004 gestart met het opstellen van een monitoringsplan. De monitoring moet inzicht geven in de schade(dreiging) en populatie-ontwikkeling van soorten die schade veroorzaken.

Waar mogelijk zal informatie gebruikt worden die reeds verzameld wordt. Aan ontheffingverlening is veelal een rapportageverplichting gekoppeld. Uit deze rapportage blijkt de omvang van het ontheffinggebruik (acties, afschot ..) en de mate waarin de schadedreiging is afgenomen. Informatie over populatie-ontwikkeling wordt voor een deel al verzameld.

De informatiebehoefte zal vergeleken worden met hetgeen reeds beschikbaar is. Daarbij wordt gedacht aan informatie die door vrijwilligers verzameld en beschikbaar gesteld wordt en ook aan informatie die in het kader van andere monitoringsprogramma's verzameld wordt. In de implementatienotitie is vermeld dat zodra het plan van aanpak monitoring van LNV beschikbaar is bezien zal worden of die aanpak voldoende is om te voorzien in de gegevensbehoefte voor het evalueren van het provinciale beleid. Inmiddels zijn er afspraken tussen IPO en LNV gemaakt over de rapportagevorm van de provincies ten behoeve van de monitoring van LNV, maar is er nog geen zicht op de soortenmonitoring. Het verspreidingsonderzoek dat de verspreiding van beschermde soorten gedetailleerd in kaart moet brengen (uitvoering amendement Van der Ham), richt zich niet op de soorten die in het kader van het faunabeheer relevant zijn. Het plan van aanpak van LNV voor de monitoring van de beschermde schadeveroorzakende soorten is helaas nog niet beschikbaar.

Aanpassingen:

Omdat een goedgekeurd faunabeheerplan sinds maart 2004 beschikbaar is, ligt het in de rede om het jaarverslag over de periode 09 maart 2004 tot en met 31 december 2004 uiterlijk 1 april 2005 beschikbaar te hebben.

Een overzicht van de onderwerpen waarover de Faunabeheereenheid in het jaarverslag dient te rapporteren zal uiterlijk 1 oktober 2004 door de provincie beschikbaar gesteld worden.

Omdat ontheffingen in principe alleen op basis van een goedgekeurd faunabeheerplan verleend kunnen worden dient de Faunabeheereenheid zorg te dragen voor het tijdig beschikbaar stellen van een volgend faunabeheerplan.

De tekst van hoofdstuk 3 wordt conform het bovenstaande aangepast.

4. Openen van jacht

4.2 Provinciaal beleid

Overwegingen.

1. Bij een verzoek voor verhuur van jachtrechten door de provincie, zal hierover per geval beslist worden. Het besluit hierover zal in overeenstemming zijn met de uitgangspunten van het faunabeheer in de aangrenzende gebieden.
2. Vereniging Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en Het Utrechts Landschap hebben als uitgangspunt gekozen voor: géén jacht tenzij... Dit laat onverlet in de betreffende gebieden schade te voorkomen en te bestrijden middels ontheffingen en/of vrijstellingen. Er is nog geen sprake van afstemming tussen de terreinbeherende organisaties. Het faunabeheerplan biedt hiervoor nieuwe mogelijkheden.

Provinciale beleidsregel

1. Bij een verzoek voor verhuur van de jachtrechten op gronden in eigendom van de provincie Utrecht, zal afstemming plaatsvinden met het faunabeheer op de aangrenzende terreinen.

Stand van zaken:

Sinds de vaststelling van het beleid hebben zich geen gevallen voorgedaan met een verzoek voor verhuur van jachtrechten door de provincie.

Aanpassingen:

Ten aanzien van dit hoofdstuk zijn geen aanpassingen noodzakelijk gebleken.

5. Bijzondere weersomstandigheden

5.2 Provinciaal beleid

Overwegingen

1. Sinds 1 januari 1996 zijn gedeputeerde staten gemachtigd om namens de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij een aantal besluiten te nemen in het kader van de jachtwet. Eén van die besluiten betreft het sluiten van de jacht in verband met winterse omstandigheden. In verband hiermee heeft de provincie Utrecht een "Draaiboek sluiting jacht door weersomstandigheden" opgesteld. Dit draaiboek geeft aan bij welke weersomstandigheden (criteria) de jacht gesloten dient te worden en met welke organisaties daarover overlegd dient te worden (procedure). De criteria en de procedure zijn duidelijk en zouden onveranderd toegepast kunnen worden bij het sluiten van de jacht op grond van de Flora- en faunawet.
2. Het aantal wildsoorten is in de Flora- en faunawet aanzienlijk teruggebracht ten opzichte van de Jachtwet. Daarmee ook het aantal soorten waarop het besluit tot sluiten van de jacht bij bijzondere weersomstandigheden betrekking heeft. Echter, in bepaalde situaties mogen beschermde diersoorten op basis van ontheffingen ex artikel 68 wel verjaagd of afgeschoten worden. Uit oogpunt van het voorkomen van onnodig dierenleed is het redelijk om de werking van de ontheffing tijdelijk op te schorten tijdens bijzondere weersomstandigheden.
3. Tijdens bijzondere weersomstandigheden (bijvoorbeeld extreme en aanhoudende koude) zijn veel diersoorten bijzonder kwetsbaar. Het is gewenst om onder dergelijke omstandigheden verstoringen in hun leefomgeving zoveel mogelijk te beperken. Het verstoren of afschieten van schadelijke soorten in zo'n leefomgeving kan dan ongewenst zijn. Het is daarom ook ter voorkoming van onnodige stress bij alle soorten uit die levensgemeenschap, redelijk om de werking van de ontheffing ex artikel 68 tijdelijk op te schorten tijdens bijzondere weersomstandigheden.
4. Het "Draaiboek sluiting jacht door weersomstandigheden" voldoet voor wat betreft criteria en procedures, maar dient aangepast te worden voor wat betreft de status van de soorten. Op grond van bovenstaande argumentatie zal het draaiboek van toepassing zijn op wildsoorten en op soorten waarvoor een ontheffing ex artikel 68 door gedeputeerde staten wordt afgegeven. Omdat dit draaiboek dan niet meer uitsluitend betrekking heeft op jacht zal voortaan gesproken worden over het "Draaiboek bijzondere weersomstandigheden".

Beleidsregels

1. Bij het verlenen van ontheffingen op basis van artikel 68 zal een voorschrift opgenomen worden op basis waarvan in geval van bijzondere weersomstandigheden de werking van de ontheffing kan worden opgeschort.
2. Besluiten over beperkingen ten aanzien van jacht en ontheffingen ex artikel 68 worden genomen bij weersomstandigheden zoals beschreven in het Draaiboek bijzondere weersomstandigheden. De procedure die daartoe doorlopen wordt staat eveneens beschreven in dit draaiboek dat een uitwerking is van de notitie Implementatie Flora- en faunawet.

Stand van zaken:

Bij het verlenen van ontheffingen is in iedere ontheffing een voorschrift opgenomen op basis waarvan in geval van bijzondere weersomstandigheden de werking van de ontheffing kan worden opgeschort. De afgelopen twee jaar hebben weersomstandigheden geen aanleiding gegeven tot sluiting van de jacht of het opschorten van ontheffingen. De actualisatie van het Draaiboek is inmiddels uitgevoerd, in overleg met de Faunabeheereenheid. Dit draaiboek beperkt zich tot winterse omstandigheden. Het opschorten van de jacht en het gebruik van ontheffingen bij andere extreme omstandigheden (zoals perioden met extreme waterstanden) is veelal lokaal van aard en daarom niet in een draaiboek te

vatten. De provincie zal in situaties die niet in het draaiboek beschreven zijn van geval tot geval beoordelen of opschorting van jacht en ontheffinggebruik noodzakelijk is.

Aanpassingen:

Het Draaiboek bijzondere weersomstandigheden wordt in onderhavige procedure meegenomen en tegelijk met de aanpassing van het provinciale beleid vastgesteld.

6. Kievitseieren

Provinciaal beleid

Overwegingen

1. Het rapen van kievitseieren is uit oogpunt van populatiebeheer niet noodzakelijk. Er is immers geen sprake van een zo hoge kievitstand dat het welzijn van de dieren in gevaar komt. Ook is er geen sprake van een negatieve invloed van de Kievit op het ecosysteem. Het rapen van eieren zet de vogels weliswaar aan tot een vervolglegsel, maar de kuikens uit deze late legsels hebben minder kans op groot worden als gevolg van het huidige vroege maaiseizoen.
2. In Utrecht vindt eierrapen op beperkte schaal plaats.
3. In de provincie Utrecht wordt op veel plaatsen door vrijwilligers en agrariërs enthousiast gewerkt aan weidevogelbescherming. De weidevogelcoördinator van Landschapsbeheer Utrecht zorgt voor ondersteuning en coördinatie. De activiteiten van de vrijwillige weidevogelbeschermers met als doel nestbescherming worden niet beschouwd als het zoeken van eieren waarvoor een ontheffing nodig is.

Op grond van deze overwegingen zijn gedeputeerde staten van mening dat er in de provincie Utrecht geen reden is om ontheffing te verlenen voor het rapen van kievitseieren.

Provinciale beleidsregel

1. Gedeputeerde staten zullen geen ontheffingen verlenen voor het rapen van kievitseieren.

Stand van zaken:

In de afgelopen twee jaren is er geen informatie beschikbaar gekomen waaruit blijkt dat het rapen van kievitseieren bijdraagt aan het duurzaam voortbestaan van de kievit.

Aanpassingen:

De gemaakte overwegingen zijn niet gewijzigd en gelden onverkort. Op grond hiervan wordt geen aanleiding gevonden het beleid aan te passen.

7. Vrijstelling grondgebruiker

7.2 Provinciaal beleid

Overwegingen

1. De vrijstelling op grond van de provinciale verordening heeft uitsluitend betrekking op soorten die voorkomen op de provinciale lijst en in de provincie Utrecht veelvuldig belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, bedrijfsmatige visserij en wateren veroorzaken. Van verschillende van deze soorten is de omvang van schade uit het verleden niet of onvolledig bekend omdat er geen schadetaxaties hebben plaatsgevonden. Het is om die reden niet mogelijk om op grond van beschikbare cijfers soorten te selecteren die opgenomen dienen te worden in de provinciale verordening.
2. Bij de selectie van soorten voor de provinciale verordening is uitgegaan van ervaringen van grondgebruikers die in het recente verleden zijn gemeld. Een aanzienlijk deel van de soorten van de provinciale lijst kunnen op grond van het voorgaande opgenomen worden in de provinciale verordening. Het betreft: Brandgans, Ekster, Grauwe gans, Haas, Kauw, Knobbelzwaan, Kolgans, Meerkoet, Rietgans, Roek, Smient, Spreeuw, Wilde eend en Zwarte kraai.
De volgende soorten worden niet opgenomen omdat wordt ingeschat dat deze soorten in de provincie Utrecht geen belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, bedrijfsmatige visserij en wateren veroorzaken: Bosmuis, Holenduif, Huismus, Kleine rietgans, Ringmus, Rotgans en Veldmuis.
3. De minister heeft in de Toelichting op het 'Besluit beheer en schadebestrijding dieren' een onderscheid gemaakt tussen de verschillende handelingen die bij provinciale verordening kunnen worden toegestaan. Het ligt niet in de rede om vrijstelling te verlenen voor het vangen en doden van alle genoemde diersoorten en voor het rapen van eieren.
4. Hoewel het niet bekend is of opzettelijk verontrusten afdoende is om schade te beperken, wordt onvoldoende onderbouwing aanwezig geacht om momenteel vrijstelling te geven voor maatregelen die verder reiken dan opzettelijk verontrusten. Een uitzondering wordt gemaakt voor de Zwarte kraai en de Spreeuw. Op grond van ervaringen van grondgebruikers wordt het opzettelijk verontrusten door de grondgebruiker niet effectief geacht. Voor deze soorten is daarom gekozen voor een praktische oplossing waarbij vrijstelling voor het doden (gebonden aan gebied en/of tijd) zal worden verleend.
5. Gezien het ontbreken van kennis over schade in het verleden en over de effectiviteit van opzettelijk verontrusten om belangrijke schade te voorkomen, achten gedeputeerde staten een evaluatie en mogelijke bijstelling van de provinciale verordening na twee jaren zinvol. Informatie uit het door LNV aangekondigde monitoringsonderzoek in combinatie met informatie over schade die voortvloeit uit ontheffingsaanvragen ex artikel 67 en 68 zullen gebruikt worden bij de evaluatie van de verordening. Zodra informatie over het door LNV aangekondigde monitoringsonderzoek beschikbaar is zullen wij beoordelen of dit onderzoek voldoende gedetailleerd is voor het evalueren van het provinciale beleid met betrekking tot Zwarte kraaien en Spreeuwen. Zonodig zal de faunabeheereenheid aanvullende informatie dienen te verschaffen.

Provinciale beleidsregels

1. Provinciale staten voorstellen een verordening conform bijlage 1 voor de duur van twee jaren vast te stellen.
2. De soortkeuze uit de verordening en de werkingsfeer van de verordening op grond van kennis en ervaringen uit de eerste twee jaren te evalueren en de verordening eventueel bij te stellen.

Stand van zaken:

De Tijdelijke verordening schadebestrijding dieren provincie Utrecht 2002 was geldig tot 01 januari 2004. In de toelichting bij deze verordening was opgenomen dat na een evaluatie overwogen zal worden de verordening bij te stellen. Voor de verordening heeft deze evaluatie, in overleg met de Faunabeheereenheid Utrecht, reeds plaatsgevonden in de periode november/december 2003. Daarbij is gebleken dat er slechts in geringe mate aanleiding is om de verordening bij te stellen met betrekking tot andere beschermde diersoorten. Wel is uitbreiding van de verordening met toevoeging van het gewas maïs bij schade door kraaien noodzakelijk gebleken.

Concreet betekent dit dat de verordening slechts enkele wijzigingen heeft ondergaan.

Zwarte kraai en kauw

Ten tijde van de vaststelling was bekend dat de minister van LNV een wetswijziging ten aanzien van de Zwarte kraai en de Kauw in voorbereiding had. Inmiddels zijn deze beschermde diersoorten op de landelijke vrijstelling geplaatst.

Foerageergebieden Grauwe gans, Kolgans en Smient (zie ook bijlage 2-4)

Het provinciale beleid voor ganzen en smienten is dat het Rijksbeleid zal worden gevolgd (zie hoofdstuk 9. Beleidsregel 4).

Medio 2003 is door het ministerie van LNV in overleg met betrokken partijen, het Beleidskader Faunabeheer vastgesteld. Het beleidskader voorziet in een overgangperiode waarin overwinterende grauwe ganzen, kolgans en smienten op ontheffing of vrijstelling verjaagd mogen worden van schadegevoelige percelen, ondersteund door afschot en voorts het aanwijzen van foerageergebieden waarna ganzen (en mogelijk ook smienten) buiten deze gebieden verjaagd mogen worden ondersteund door afschot.

De provincie heeft voor de winterperiode van 2003-2004 een ontheffing verleend voor het verjagen ondersteund door afschot van grauwe ganzen, kolgans en smienten op schadegevoelige percelen met akkerbouw, vollegrondsgroenten en nieuw ingezaaid grasland, conform het Beleidskader.

Aanpassingen:

Zwarte kraai en kauw:

Vanwege het plaatsen van Zwarte kraai en kauw op de landelijke vrijstelling is het noodzakelijk om de verordening aan te passen. Bij de vaststelling van de verordening is daarmee rekening gehouden door de bepaling op te nemen dat het college van Gedeputeerde Staten bevoegd is om de bijlagen met diersoorten behorende bij de verordening aan te passen. De Zwarte kraai en Kauw zullen van deze lijst worden verwijderd.

Foerageergebieden Grauwe gans, Kolgans en Smient

Voor 01 oktober 2004 dienen foerageergebieden voor ganzen en smienten in de provincies aangewezen te zijn (fase 1). Per 01 juni 2005 dienen deze gebieden begrensd te zijn door middel van de natuurgebiedsplannen (Programma Beheer) (fase 2).

De aanwijzing van de foerageergebieden voor fase 1 zal in het kader van de evaluatie van de Implementatienotitie Flora- en faunawet en dus in overleg met de instanties en belangenorganisaties worden meegenomen.

Naar aanleiding van de wijzigingen van het Rijksbeleid worden in de provincie gebieden aangewezen waar geen ontheffingen voor verjaging en afschot verleend zullen worden, de foerageergebieden. De verordening zal hierop worden aangepast. Dit betekent concreet dat bij de verordening een kaart wordt toegevoegd (zie concept in bijlage 4) met aangewezen gebieden waarbinnen het niet is toegestaan grauwe ganzen, kolgans en smienten te verontrusten (weren, verjagen, bejagen). Buiten de gebieden mogen ganzen en smienten worden geweerd en afhankelijk van de provinciale vrijstelling mogen zij daar opzettelijk worden verontrust. Bij dreigende belangrijke schade buiten de gebieden kan ter ondersteuning van de verjaging ontheffing voor afschot worden verleend. De selectie van de gebieden heeft plaatsgevonden op basis van criteria die LNV en IPO overeengekomen zijn.

Voor het overige dient beleidsregel 1 aangepast te worden in de zin dat de verordening voor onbepaalde tijd is vastgesteld.

8. Ingrepen in populaties

8.2 Provinciaal beleid

Overwegingen

1. Hoewel de soorten waarop artikel 67 betrekking heeft nog niet bekend zijn, kan een onderscheid gemaakt worden tussen wilde inheemse soorten en wilde uitheemse soorten. Daarnaast heeft het wetsartikel betrekking op verwilderde dieren, waarmee verwilderde huisdieren worden bedoeld.
2. Voor beschermde inheemse diersoorten geldt dat ingrepen in populaties slechts toegestaan zijn als er geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort. Besluiten tot machtiging van personen of categorieën van personen om de stand van door de minister aangewezen beschermde inheemse soorten te beperken, zullen uitsluitend genomen worden op grond van een faunabeheersplan.
3. Uitheemse diersoorten (exoten) en verwilderde (huis)dieren kunnen schade veroorzaken aan flora en fauna. Concurrentieverhoudingen tussen geïntroduceerde uitheemse en de van nature aanwezige inheemse soorten in een ecosysteem kunnen zodanig verstoord worden, dat het duurzaam voortbestaan van de inheemse soorten in gevaar komt. Daarnaast kunnen uitheemse soorten zich bij gebrek aan natuurlijke vijanden soms snel vermeerderen. Grote aantallen van dergelijke soorten kunnen in bepaalde gevallen aanzienlijke schade veroorzaken.
Besluiten tot machtiging van personen of categorieën van personen om de stand van door de minister aangewezen uitheemse diersoorten en verwilderde dieren te beperken worden daarom niet afhankelijk gesteld van een faunabeheersplan.
4. Hoewel de lijst met soorten nog niet bekend is, is het gezien tijdens de parlementaire behandeling genoemde soorten, aannemelijk dat de Muskusrat op deze lijst zal komen. Muskusrattenbestrijders zullen aangewezen worden als categorie van personen die in de gehele provincie bevoegd zijn de stand van de Muskusratten te beperken.
5. Zodra bekend is welke soorten voorkomen in de ministeriële regeling zal bezien worden welke overige personen of categorieën van personen bevoegd zullen worden om de stand van die dieren te beperken. Ook zal op grond van deze lijst bezien worden welke middelen toegestaan zullen worden om de stand van genoemde soorten te beperken.
6. Bij het gebruik van de bevoegdheid zal nadrukkelijk aandacht geschonken dienen te worden aan eventuele nadelige gevolgen van het reduceren van de stand van schadelijke soorten op soorten en ecosystemen. Nadelige gevolgen van de maatregelen op rode- en oranjelijstsoorten dient voorkomen te worden alsmede schade aan ecosystemen in bijzondere gebieden (bijvoorbeeld Vogelrichtlijngebieden).

Beleidsregels

1. Besluiten tot machtiging van personen of categorieën van personen om de stand van door de minister aangewezen beschermde inheemse soorten zullen uitsluitend genomen worden op grond van een faunabeheerplan. Op exoten en verwilderde dieren is dit niet van toepassing. Voorkomen moet worden dat de besluiten nadelige effecten hebben op rode- en oranjelijstsoorten en op ecosystemen in bijzondere gebieden.
2. Muskusrattenbestrijders aanwijzen als categorie van personen die in de gehele provincie bevoegd zijn de stand van de Muskusratten te beperken.
3. Op grond van de in de ministeriële regeling voorkomende diersoorten of verwilderde dieren nader bezien welke personen of categorieën van personen bevoegd zullen worden om de stand van die dieren te beperken en welke middelen toegestaan worden om de populatiereductie te verwezenlijken en op welke wijze en met welke middelen de populatiereductie verwezenlijkt zal worden.

Stand van zaken:

Voor de provincie Utrecht is voor de volgende soorten op 16 juli 2002, gewijzigd 17 december 2002, een aanwijzing conform artikel 67 gedaan: beverrat, muskusrat, nijlgans, verwilderde duif en verwilderde kat. Dit betekent concreet dat jachtaktehouders de stand van verwilderde kat en nijlgans mogen beperken ter voorkoming van respectievelijk schade aan fauna en schade aan gewassen, dat muskusrattenbestrijders de stand van muskusrat en beverrat mogen beperken ter voorkoming van schade aan waterkeringen en dat gespecialiseerde bedrijven de verwilderde duif mogen beperken in het belang van de volksgezondheid en ter voorkoming van schade aan gewassen.

Aanpassingen:

Ook de in Nederland voorkomende Canadese ganzen worden als exoten beschouwd. Tevens vormt de Indische gans in de provincie Utrecht in toenemende mate een probleem. Alle in Nederland aanwezige Indische ganzen zijn ontsnapte of nakomelingen van ontsnapte dieren. Deze soort is daarom niet beschermd als inheemse diersoort.

In de aanwijzing zal worden toegevoegd dat jachtaktehouders de stand van verwilderde gedomesticeerde gans, Canadese gans en Indische gans mogen beperken ter voorkoming van schade aan gewassen.

Ten aanzien van een hoop (onbeschermd) diersoorten bestaat provinciaal maar ook landelijke gezien veel onduidelijkheid over de status van deze diersoorten en welke middelen bij eventuele bestrijding zijn toegestaan. Het Ministerie van LNV heeft een circulaire in voorbereiding met betrekking tot deze onduidelijkheden in de wet.

Ook ten aanzien van de provinciale aanwijzing bestond onduidelijkheid over de toegestane middelen. Door middel van een brief is in 2003 uitleg gegeven over de bedoeling van de aanwijzing.

De provincie hanteert vooralsnog het volgende uitgangspunt. Jachtaktehouders, mits bevoegd ter plaatse en voorzien van een verklaring van de grondgebruiker mogen alleen met het middel geweer optreden tegen muskusratten. Vangkooien en klemmen worden uitgesloten.

De aanwijzing wordt op deze punten beperkt aangepast, onder voorbehoud van een definitieve circulaire van het Ministerie van LNV.

Het in het bestaande aanwijzingsbesluit onder artikel 1, lid 3 genoemde middel, een zwaar kaliber kogelpatroon, komt te vervallen. De voorafgaande tekst wordt gehandhaafd.

Als vervanging komt onder artikel 2 te staan:

Bij de aanwijzing gelden de volgende voorwaarden:

1. De in deze aanwijzing genoemde dieren mogen door jachtaktehouders worden beperkt met de volgende middelen:
  - kogelgeweer met een kaliber *vanaf* .22 inch c.q. 5,58 mm en een trefenergie van minimaal 980 joules op 100 meter;
  - hagelgeweer in de kalibers 12, 16 of 20 met een maximale hagelgrootte van 3,5 mm.
2. De bemachtigde dieren mogen niet worden verhandeld
3. Van de bemachtigde dieren mogen de voor consumptie geschikte delen voor eigen gebruik worden aangewend
4. Ter voorkoming van verspreiding van dierziekten moeten bemachtigde dieren of de resterende delen daarvan zo spoedig mogelijk uit het terrein worden verwijderd.

Voor het overige blijft de aanwijzing ongewijzigd en behoeven de beleidsregels geen aanpassing.

9. Ontheffingen

9.2 Provinciaal beleid

Overwegingen

1. Gedeputeerde staten kunnen ontheffing verlenen wanneer er geen andere bevredigende oplossing bestaat en indien geen afbreuk gedaan wordt aan een gunstige staat van instandhouding van de soort. Dat houdt in dat gedeputeerde staten voor het behandelen van de aanvraag dienen te beschikken over informatie om te kunnen beoordelen of er voldaan wordt aan deze beide voorwaarden. Het gaat hierbij onder meer om informatie over preventieve maatregelen. De aanvrager van de ontheffing moet zorg dragen dat deze informatie wordt aangeleverd.
2. Ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, bedrijfsmatige visserij en wateren of ter voorkoming van schade aan flora en fauna is een planmatige bestrijding noodzakelijk. In principe zullen aanvragen met dit doel uitsluitend in behandeling genomen worden als ze worden ingediend door een faunabeheereenheid op basis van een door gedeputeerde staten goedgekeurd faunabeheerplan. Indien de aanvraag betrekking heeft op andere belangen (bijvoorbeeld belang van de volksgezondheid, openbare veiligheid) zal deze ook in behandeling genomen worden indien ingediend door anderen dan faunabeheereenheden.
3. Voor de verschillende diersoorten en soms zelfs voor populaties van eenzelfde diersoort (overzomerende en trekkende populaties van enkele ganzensoorten) zal het beleid met betrekking tot het verlenen van ontheffingen verschillen. Per soort wordt daarom inzicht verschaft in het ontheffingenbeleid (zie bijlage 2).
4. Maatregelen waarvoor ontheffing wordt verleend, kunnen invloed hebben op andere soorten. Er moet zoveel mogelijk voorkomen worden dat dit soort maatregelen afbreuk doen aan de gunstige staat van instandhouding van *andere* soorten. In gevallen waarin dat gevaar dreigt zouden extra voorschriften en beperkingen aan het gebruik van de ontheffing gesteld moeten worden (bijvoorbeeld beperkingen ten aanzien van kraaienvangkooien).
5. In geval van bijzondere weersomstandigheden (hoofdstuk 5) zal het gebruik van de ontheffing veelal opgeschort dienen te worden. In de ontheffing moet dit vermeld worden.
6. Het begrip belangrijke schade is onvoldoende gedefinieerd. Gedeputeerde staten vinden het bevorderlijk dat provincies, tezamen met het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, komen tot een normering van het begrip belangrijke schade. Inmiddels heeft L.N.V./Faunafonds, na overleg met IPO het begrip vastgesteld. Men spreekt van belangrijke schade indien het schadebedrag f 250,- per ha (€ 113.45 per ha) overschrijdt waarbij geldt dat 10% van de saldo-opbrengst door de grondgebruiker moet zijn geïnvesteerd in preventieve maatregelen.

Beleidsregels

1. Gedeputeerde staten zullen aanvragen voor ontheffingen uitsluitend in behandeling nemen indien de aanvrager voldoende informatie heeft aangeleverd om de aanvraag te kunnen beoordelen. Hiertoe zal een aanvraagformulier worden ontworpen waarop aangegeven staat welke informatie minimaal aangeleverd dient te worden.
2. Ontheffingen ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, bedrijfsmatige visserij en wateren of ter voorkoming van schade aan flora en fauna zullen in principe uitsluitend aan faunabeheereenheden worden verleend op basis van een door gedeputeerde staten goedgekeurd faunabeheerplan.
3. Ontheffingen in het belang van de volksgezondheid, openbare veiligheid, veiligheid van het luchtverkeer en ontheffingen met het oog op andere, bij algemene maatregel van bestuur aan te wijzen belangen kunnen, binnen de wettelijke kaders, ook aan anderen dan de faunabeheereenheid verleend worden.
4. Ontheffingen worden alleen verleend als dat in overeenstemming is met de in bijlage 2 per diersoort weergegeven beleidsregels. Voor het beleid met betrekking tot de trekkende populatie van Ganzen en Smienten wordt het rijksbeleid gevolgd (geen ontheffing verlenen). Voor diersoorten of situaties waarvoor gedeputeerde staten geen beleid hebben geformuleerd, wordt van geval tot geval bekeken of ontheffing kan worden verleend.

5. In ontheffingen worden de middelen vermeld waarmee dieren mogen worden gevangen of gedood. Deze middelen worden in bijlage 2 per diersoort genoemd. Afhankelijk van de situatie kan het aantal middelen worden beperkt of kunnen er beperkingen ten aanzien van het gebruik worden opgelegd. Zo zullen kraaienvangkooien uitsluitend worden toegestaan op de percelen waar schade voorkomt of schade dreigt.
6. In ontheffingen kunnen voorschriften en beperkingen ten aanzien van het gebruik worden gesteld. Deze kunnen betrekking hebben op het duurzaam voortbestaan van andere soorten in een bepaald gebied. In iedere ontheffing de mogelijke opschorting in geval van bijzondere weersomstandigheden vermelden.
7. Gedeputeerde staten hanteren het begrip belangrijke schade conform de met IPO overeengekomen definiëring door L.N.V./Faunafonds: Men spreekt van belangrijke schade indien het schadebedrag f 250,- per ha (€ 113.45 per ha) overschrijdt waarbij geldt dat 10% van de saldo-opbrengst door de grondgebruiker moet zijn geïnvesteerd in preventieve maatregelen

Stand van zaken:

Ten behoeve van de evaluatie van het provinciale beleid met betrekking tot de Flora- en faunawet is de ontheffingverlening (periode 1 april 2002 t/m 31 maart 2004) geëvalueerd. Monitoringsgegevens die aan die evaluatie ten grondslag liggen zijn gebaseerd op de verplichte rapportages op basis van de verleende ontheffingen en op de onderbouwing van de ontheffingsaanvragen. Een belangrijk deel van deze informatie is ook aangewend bij het opstellen van het Faunabeheerplan 2004-2008).

Tabel 1

	2002	2003	2004
Verleend	20	54	24
Geweigerd	56	47	7
Ingetrokken	-	3	0
Niet behandeld	-	5	5

In tabel 1 staan de aantallen ontheffingsaanvragen weergegeven voor de periode 1 april 2002 t/m 31 december 2002, de periode 1 januari 2003 t/m 31 december 2003 en de periode 1 januari 2004 t/m 31 maart 2004. Opvallend is dat er in 2002 veel ontheffingen geweigerd zijn. De oorzaak is te vinden in de feiten dat veel aanvragen bleken te vallen onder de vrijstelling, niet verleend konden worden vanwege het ontbreken van een wettelijke bevoegdheid of nog in behandeling waren. Ook was een aantal vergunningen voor 01 april 2002 verleend onder de Jachtwet en Vogelwet (o.a. Knobbelswanen).

In 2003 is het aantal ontheffingaanvragen behoorlijk gestegen en is op ongeveer 50 % van de aanvragen ontheffing verleend. De ontheffingaanvragen die niet verleend zijn hebben betrekking op soorten waarvoor de provincie geen ontheffing verleend omdat ze niet beschermd zijn (boerengans, verwilderde Indische gans en muskusrat). Omdat er een groeiend probleem is met verwilderde ganzen en met exoten wordt daarop in het hoofdstuk 8 "ingrepen in populaties" nader ingegaan.

Ingetrokken ontheffingen hebben betrekking op ontheffingsaanvragen waarvan gebleken is dat ze niet toegekend zouden worden en waarna de aanvrager afgezien heeft van de aanvraag.

Geweigerde ontheffingen hadden in 2003 betrekking op diverse soorten en zijn in de meeste gevallen geweigerd omdat de onderbouwing niet voldoende was. In sommige gevallen was de onderbouwing weliswaar voldoende maar biedt de wetgeving geen mogelijkheid om ontheffing te verlenen.

Beleidsregel 4:

Bij de evaluatie van de problemen en oplossingen met betrekking tot beschermde soorten valt op dat in de meeste gevallen de gevolgen van de ontheffingverlening voldoende zijn om het probleem op te lossen of te minimaliseren. In de onderstaande gevallen bleek het niet mogelijk om ontheffing te verlenen.

Ganzenoverlast op recreatieterreinen

In recreatieterreinen wordt in toenemende mate overlast ervaren van overzomerende grauwe ganzen die ligweides, legakkers en steigers met uitwerpselen bevuilen. Zolang de volksgezondheid niet in het geding is kan er voor dit soort situaties geen ontheffing verleend worden.

Echter, op basis van het Faunabeheerplan wordt een populatiereductie van grauwe ganzen bewerkstelligd die schade aan gewassen moet terugdringen tot een acceptabel niveau. Het is aannemelijk dat de geringere populatie daardoor eveneens minder overlast veroorzaakt in recreatieterreinen.

Grauwe ganzen, kolganzen en smienten in de periode 1 september t/m 31 maart

In hoofdstuk 7 is reeds uitgebreid in gegaan op het beleid met betrekking tot overwinterende grauwe ganzen, kolganzen en smienten.

Predatie van pluimvee door vossen

Alleen indien de eigenaar van het pluimvee gedaan heeft wat in redelijkheid van hem verwacht wordt om predatie te voorkomen is ontheffing voor afschot ter voorkoming van predatie van pluimvee verleend. Ter voorkoming van predatie van niet deugdelijk opgehokt pluimvee kan geen ontheffing verleend worden. Dit laatste zal zich met name voordoen in het kernleefgebied van de vos. Een goede huisvesting van de gehouden dieren is absoluut noodzakelijk.

Predatie van weidevogels door vossen

Ter voorkoming van predatie van weidevogels door vossen is ontheffing verleend en is er een aanwijzingsbesluit genomen, beiden voor een bepaald gebied. Tegen beiden is bezwaar gemaakt dat ongegrond verklaard is. Tegen het ongegrondverklaren is beroep aangetekend dat toegekend is waardoor er in 2003 slechts gedurende een beperkte periode afschot van vossen heeft plaatsgevonden. (zie voor een overzicht van bezwaar en beroep bijlage 1)

Konijnen op sportvelden en golfbanen

Jaarlijks wordt een tiental ontheffingen verleend voor doden konijnen binnen de bebouwde kom van gemeenten. Steeds vaker worden ook ontheffingen gevraagd voor schadebestrijding van deze diersoort op golfterreinen. De provincie heeft als standpunt dat in de 1^e plaats getracht moet worden de overlast te bestrijden en te voorkomen door het uitoefenen van het reguliere jachtrecht. Het konijn is als jachtwild aangewezen en de populatie kan in een aan de wettelijke eisen voldoende jachtveld in het jachtseizoen (15-8 tot en met 31-1) op een aanvaardbaar geacht niveau worden gebracht en gehouden. Veelal blijkt het sportveld of golfterrein zodanig aan de rand van stad of dorp te zijn gesitueerd, dat het deel kan uitmaken van een jachtveld. De eigenaar/grondgebruiker mag het jachtrecht op die gronden verhuuren.

Voor *beheer en schadebestrijding* gelden min of meer dezelfde wettelijke eisen, waarbij verhuur van het jachtrecht wordt vervangen door een grondgebruikersverklaring. Als voordeel geldt dat er geen voorgeschreven termijn is, het kan jaarrond worden uitgevoerd. Als nadeel (voor de gebruiker) geldt dat het alleen kan:

1. Wanneer er geen andere bevredigende oplossing bestaat en
2. Geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort,
3. Ter voorkoming van *belangrijke* schade aan gewassen, vee, bossen, bedrijfsmatige visserij en wateren.

Het gras op een sportveld of golfterrein kan niet worden beschouwd als een gewas. Wel is het soms mogelijk een aangrenzende beplanting als *bos* in de afweging te betrekken. Dit is geregeld in de landelijke vrijstelling o.g.v. van artikel 65 F&Fwet.

Mocht echter aan al die voorwaarden niet worden voldaan, dan resteert het aanvragen van een ontheffing. Het gebruik van kunstlicht is vaak gewenst en dit is altijd ontheffingsplichtig.

Bij ontheffingverlening is de provincie gehouden te toetsen op het gebruik van preventieve middelen. Het aanbrengen van een konijnenwerend raster rond het schadegevoelige object geldt als een belangrijke voorwaarde. Hier wordt slechts van afgeweken als het praktisch niet uitvoerbaar is of gelet op de oppervlakte een onevenredig grote investering zal vergen.

Naast de al genoemde belangen in het kader van de vrijstelling kan ontheffing ook worden verleend:

1. in het belang van volksgezondheid en openbare veiligheid,
2. ter voorkoming van schade aan flora en fauna,
3. ter voorkoming en bestrijding van schade op sportvelden of industrieterreinen.

Het zijn vaak belangen 1 en 3 op grond waarvan de ontheffingen worden verleend. Gebruik van geweer in combinatie met kunstlicht (schieten in de nachtelijke uren) wordt veel toegepast vanwege het gebruik van de velden overdag door sporters, de grotere trefkans en het feit dat konijnen dan bovengronds aanwezig zijn (nacht- en schemerdiër).

Indien een aanvraag voldoende is onderbouwd wordt ontheffing verleend aan een *direct betrokkene*. Niet aan de Faunabeheereenheid Utrecht, aangezien zij zich niet richt op planmatig beheer binnen bebouwde kommen. Als landelijk aangewezen schadesoort komt het konijn ook niet voor in het Faunabeheerplan van de Fbe.

Turkse tortel bij sojafabriek

In de afgelopen twee jaren zijn geen ontheffingen voor afschot of wegvangen van Turkse tortelduiven verleend. Het provinciale beleid zoals beschreven in de implementatienotitie is dat er in principe geen ontheffingen verleend worden. De uitzondering was een specifiek fabrieksterrein (sojaverwerking) in de stad Utrecht. Deze fabriek heeft zijn activiteiten in de stad Utrecht gestaakt waardoor deze uitzonderings situatie is verdwenen. Het beleid kan gewijzigd worden in de zin dat er in principe geen ontheffingen verleend worden voor afschot van Turkse tortelduiven.

Beleidsregel 6: Onderlinge samenhang beschermde soorten.

In de notitie Implementatie Flora- en faunawet provincie Utrecht wordt aangegeven dat er in ontheffingen voorschriften en beperkingen ten aanzien van het gebruik gesteld kunnen worden, bijvoorbeeld in verband met het duurzaam voortbestaan van andere soorten.

Bij ontheffingverlening is dit aspect altijd mee gewogen. Voor het toestaan van vangkooien om schade door kraaien te voorkomen, bijvoorbeeld, is een terughoudend beleid gevoerd. Dat wil zeggen dat er in de periode 1 april 2002 t/m 31 maart 2004 ontheffingen voor het plaatsen van 65 kraaienvangkooien zijn aangevraagd en dat er ontheffingen voor 32 kraaienvangkooien verleend zijn.

Ook het toepassen van het draaiboek voor bijzondere weersomstandigheden heeft te maken met de beïnvloeding van een hele groep soorten als het gevolg van jacht of ontheffingengebruik. Bij bijzonder weersituaties kunnen de levensomstandigheden van bepaalde beschermde diersoorten zodanig zijn dat iedere vorm van verstoring vermeden dient te worden. Dat kan betekenen dat het gebruik van ontheffingen tijdelijk wordt opgeschort.

In het Faunabeheerplan wordt in gegaan op de invloed van bepaalde predatoren op met name weidevogels. Ook de relatie met moerasvogels en andere bodembroeders komt kort aan de orde. Deze relaties worden beschreven omdat ze als onderbouwing dienen voor ontheffingsaanvragen. De afweging of het gebruik van de ontheffing negatieve gevolgen heeft voor andere beschermde soorten vindt plaats door de ontheffingverlener en kan reden zijn om de ontheffing te weigeren of om voorwaarden aan het gebruik te stellen.

Omdat ontheffingen in principe verleend worden op basis van een goedgekeurd faunabeheerplan hoeft de beleidsregel niet aangepast te worden.

Aanpassingen:

Beleidsregel 4:

Bijlage 2 van de Implementatienotitie zal worden aangepast op de soorten Konijn en Turkse tortel.

Beleidsregel 6:

Op grond van het bovenstaande wordt geen aanleiding gevonden het beleid aan te passen.

Beleidsregel 7:

Recentelijk is door de Minister naar aanleiding van aanbevelingen van de werkgroep Huys een voorstel gedaan omtrent de drempel van belangrijke schade. De definiëring van belangrijke schade zoals gehanteerd door de provincie Utrecht is gebaseerd op afspraken tussen IPO en LNV. Wij zullen de definiëring in overeenstemming brengen met het rijksbeleid zodra dat is vastgesteld.

10. Faunafonds

10.2 Provinciaal beleid

Overwegingen

1. Het Faunafonds krijgt binnen de wet de taak tot het verstrekken van vergoedingen met betrekking tot de wildschade en het adviseren van gedeputeerde staten bij het verlenen van ontheffingen en het goedkeuren van faunabeheersplannen. De huidige wildschadecommissie in het kader van de Jachtwet komt daarmee te vervallen.
2. Het ministerie van L.N.V. is voornemens landelijke beleidslijnen te formuleren ten aanzien van uitbetaling van schade door beschermde diersoorten. De schade-uitkeringen zullen centraal via het Faunafonds geregeld worden. Gedeputeerde staten hebben de vrijheid om met het oog op specifieke provinciale situaties af te wijken van de landelijke beleidslijn; zij zullen voor de (financiële) consequenties hiervan echter zelf verantwoordelijk zijn.

Beleidsregel

1. Uitgangspunt voor de provincie is dat zoveel mogelijk wordt gehandeld conform de landelijke beleidslijnen en het advies van het Faunafonds en dat in IPO verband waar mogelijk gestreefd zal worden naar een interprovinciale afstemming.

Stand van zaken:

Onder andere met betrekking tot het eerder genoemde Beleidskader Faunabeheer is door de provincie Utrecht gehandeld conform de gemaakte afspraken.

Aanpassingen:

De beleidsregel is nog immer van actuele waarde zodat geen aanpassing nodig is.

11. Handhaving

11.2 Provinciaal beleid

Overwegingen

1. De provincie Utrecht is een voorstander van een gecoördineerde en planmatige aanpak voor natuurtoezicht. Zij heeft om dit doel te bereiken een Groen platform in het leven geroepen. In dit platform zijn onder andere diverse onderdelen van de regiopolitie en de AID vertegenwoordigd en zullen afspraken gemaakt worden over zowel de strafrechtelijke als de administratieve handhaving en controle van groene regelgeving waaronder de Flora- en faunawet.

Provinciale beleidsregels.

1. Gedeputeerde staten hebben met toezicht belaste ambtenaren aangewezen voor de groene regelgeving, waaronder de Flora- en faunawet.
2. In het Groen platform zullen afspraken gemaakt worden over een gecoördineerde en planmatige aanpak van handhaving en controle van de Flora- en faunawet.

Stand van zaken:

In augustus 2002 is een provinciale handhaver voor specifiek de Flora- en faunawet aangesteld. Doordat kort daarop de ontheffingverlener langdurig ziek is geworden, zijn zijn taken overgenomen door de handhaver. Deze kon door de nog grote onduidelijkheid over toepassing van de wet bij ontheffingverlening alsmede de veelheid aan gevraagde informatie niet voldoende tijd vrij maken voor handhaving.

In 2002, het overgangsjaar qua regelgeving, en ook in 2003 is de nodige tijd gestoken in onderzoek op locatie ter beoordeling van de vele ontheffingaanvragen. Deze alternatieve vorm van handhaving heeft door het overleg met de aanvragers veel informatie opgeleverd over het gewenste gebruik van ontheffingen en de (on)mogelijkheden om deze te verlenen.

Conform de afspraken in het Groene Platform heeft de provinciale handhaver in 2003 enkele controles uitgevoerd in samenwerking met Veldpolitie en Algemene Inspectiedienst. Deze waren hoofdzakelijk gericht op het gebruik van kraaienvangkooien. Voor 2004 is een meer planmatige en gecoördineerde handhaving gewenst. Daartoe zijn met deze organisaties enkele oriënterende gesprekken gevoerd. De AID gaf te kennen alleen op melding beschikbaar te zijn. Alleen bij een duidelijke klacht of melding van een overtreding zal zij de Flora- en faunawet handhaven en een onderzoek instellen.

Voor de provincie is het van belang dat gebruiksvoorschriften van een provinciale ontheffing, aanwijzing of vrijstelling worden nageleefd. De handhaving zal zich daar op richten door per type een minimum aantal controles te realiseren. Doordat de ontheffingverlener inmiddels volledig is hersteld, zal de handhaving medio 2004 op het gewenste niveau kunnen worden uitgevoerd.

Aanpassingen:

De planmatige en gecoördineerde handhaving en controle van de Flora- en faunawet door de provincie wordt als beleidsregel opgenomen.

12. Soortenbeleid

12.1 Soortenbeleid

Provinciale beleidregels

1. Uitvoering geven aan werkdocumenten soortenbeleid.
2. Maatregelen voor aandachtsoorten betrekken bij provinciaal gebiedenbeleid.
3. Uitvoering geven aan de verklaring van 14 juni 2000.

Stand van zaken:

Het nieuwe meerjarenprogramma soortenbeleid wordt ten tijde van deze evaluatie door een kerngroep bestaande uit vertegenwoordigers van LNV, de provincies en de soortenbeschermende organisaties voorbereid. Indien LNV, IPO en de soortenbeschermende organisaties bij het gereedkomen van dit nieuwe meerjarenprogramma wederom een verklaring ondertekenen zal daar uitvoering aan worden gegeven.

Aanpassingen:

De beleidsregels blijven onverminderd van kracht

12.2 Beschermde leefomgeving

Overwegingen

1. Het betreft een nieuw instrument waardoor er niet op grond van ervaringsfeiten gehandeld kan worden. Het instrument kan toegepast worden op een groot aantal niet nader omschreven situaties. Naast de door de minister genoemde situaties, kan bijvoorbeeld ook gedacht worden aan ijskelders en (kerk)zolders (vleermuizen), aan kademuren (muurplanten) en aan beektrajecten (beekvissen).
2. Het instrument is bedoeld om bij te dragen aan een duurzaam voortbestaan van beschermde soorten. Voor de provincie Utrecht zijn, in het kader van het provinciaal soortenbeleid (zie 12.1), prioritaire diersoorten aangewezen en zullen prioritaire plantensoorten worden aangewezen. Prioritaire soorten zijn soorten waarvoor de provincie Utrecht een speciale verantwoordelijkheid draagt omdat een belangrijk deel van de Nederlandse populatie voorkomt in de provincie Utrecht. Het is aannemelijk om het instrument "beschermde leefomgeving" in te zetten om de kans op een duurzaam voortbestaan van prioritaire soorten te vergroten.
3. In het verleden is vaak op basis van vrijwilligheid door eigenaren van gebouwen en door grondeigenaren al veel gedaan aan de bescherming van de leefomgeving van bedreigde soorten. Initiatieven die vaak ondersteund werden door natuur- en landschapsorganisaties en financieel ondersteund door de provincie.

Provinciale beleidsregels

1. Voorkeur voor bescherming op basis van vrijwilligheid.
2. In gevallen waarbij geen overeenstemming kan worden bereikt zal, gedurende de eerste twee jaren na het inwerking treden van de Flora- en faunawet, dit instrument uitsluitend toegepast worden in situaties waarbij het verdwijnen van de betreffende leefomgeving het duurzaam voortbestaan van beschermde en prioritaire soorten in de provincie Utrecht in gevaar brengt.
3. Op grond van de ervaringen gedurende de eerste twee jaren zal overwogen worden om beleid ten aanzien van het aanwijzen van beschermde leefomgeving te formuleren.

Stand van zaken:

Sinds het inwerkingtreden van de Flora- en faunawet is de provincie Utrecht éénmaal verzocht om een object aan te wijzen als beschermde leefomgeving. De aanvrager is er niet in geslaagd de noodzakelijke onderbouwing te leveren (er kon niet worden aangetoond dat het de leefomgeving van een of meer beschermde prioritaire soorten betrof).

Aanpassingen:

Omdat het in deze periode van twee jaren slechts één verzoek betrof is er onvoldoende onderbouwing om wijzigingen in het beleid aan te brengen. De beleidsregels blijven daardoor ongewijzigd van kracht.

13. Aanpassingen beleid(-sregels)

In de aanpassing van de Implementatienotitie zal voor iedere diersoort de aanpassingen resulterend uit de evaluatie verwerkt worden.

Bijlage 1

Relevante passages uit het Jaarverslag Sector Ecologisch onderzoek en Groene regelgeving provincie Utrecht 2003 (pag. 35 e.v.)

5.4 Flora- en faunawet.

Beleid

De Flora- en faunawet voorziet in de bescherming van planten- en diersoorten binnen en buiten de beschermde natuurgebieden. Zij regelt de jacht op, de handel in en de import en export van beschermde diersoorten, maar ook het voorkomen en bestrijden van schade veroorzaakt door deze diersoorten. De wet is vooral soortgericht voor dieren en planten en alleen gebiedsgericht door de mogelijkheid van de aanwijzing van een beschermde leefomgeving voor een bepaalde soort. De provincie is bevoegd gezag geworden voor het toestaan van beheer en schadebestrijding van een groot aantal dieren ter voorkoming van o.a. belangrijke schade aan economisch geteelde gewassen. Daartoe beschikt zij over de instrumenten *vrijstelling, aanwijzing en ontheffing*, op grond waarvan dieren mogen worden verjaagd, gevangen en/ of gedood. Dit zijn wettelijke regelingen, maar het beleid over hoe we daarmee wensen om te gaan is in 2002 vastgelegd in de provinciale beleidsnotitie *Implementatie Flora- en faunawet provincie Utrecht*. Op basis hiervan werden in 2003 diverse ontheffingen verleend i.v.m. schade door beschermde diersoorten.

Provinciaal beleid, Faunabeheereenheid en Faunabeheerplan

De Verordening schadebestrijding dieren werd herzien. Er vond intensief overleg plaats met de Faunabeheereenheid Utrecht (FBE) in verband met het opstellen door de FBE van een Faunabeheerplan voor de provincie. Dit Faunabeheerplan moet vanaf 2004 de basis worden op grond waarvan de ontheffingverlening plaatsvindt.

Het pionierswerk in verband met de uitvoering van de nieuwe Flora- en faunawet vroeg ook in 2003 weer een onevenredig hoge inzet, zowel van vergunningverlener, juridisch adviseur als van de ecologisch adviseur, in verband met zorgvuldige motivering en juridische procedures.

Vrijstelling (art.65 van de wet)

Veel voorkomende zaken die in (bijna) de gehele provincie spelen kunnen middels vrijstelling worden geregeld. Belangrijk daarbij is dat aan de gunstige staat van instandhouding van de betrokken diersoort door de toegestane handelingen geen afbreuk wordt gedaan. In onze provincie geldt een vrijstelling voor doden van zwarte kraai en spreeuw i.r.t. schadevoorkoming aan rijpend fruit en ingezaaide gewassen. Overige schadesoorten mogen worden *verjaagd* op alle gewassen.

Het gebruikmaken van de vrijstelling moet, voor zover het gaat om het doden van dieren, schriftelijk worden gemeld. In 2003 is 87 keer zo'n melding gedaan.

Aanwijzing (art.67 van de wet)

Deze is bedoeld voor met name in de wet genoemde soorten, de zogenaamde exoten. Deze kunnen door aangewezen instanties of personen worden gedood als het gaat om schadebestrijding, maar ook om faunavervalsing tegen te gaan. In Utrecht zijn nijlgans, verwilderde duif, verwilderde kat, muskus- en beverrat de aangewezen soorten.

Ontheffing (art.68 van de wet)

Dit is het belangrijkste instrument. De wet is gericht op een zoveel als mogelijk planmatig beheer van diersoorten in grote gebieden. Ontheffingen van bij wet verboden handelingen (zoals doden van schadeveroorzakende dieren) dient de provincie in principe slechts af te geven aan een instantie, die de planmatigheid kan waarborgen op grond van een faunabeheerplan.

Door ontbreken van zo'n plan zijn in 2003 ontheffingen veelal nog aan individuele aanvragers verleend, zoals lokale jagersorganisaties, gemeenten of grondgebruikers. Het ging om een totaal van 81 ontheffingen.

Faunabeheereenheid en Faunabeheerplan

Voor de hele provincie met uitzondering van de bebouwde kommen is in oktober 2002 de stichting Faunabeheereenheid Utrecht opgericht. Belangrijkste taak van deze stichting was het (laten) opstellen van een Faunabeheerplan. Dit plan is in december 2003 ter goedkeuring aan gedeputeerde staten aangeboden en zal in 2004 worden toegepast.

Voor de zoogdieren vos en ree en de vogelsoorten grauwe- en kolgans, knobbelzwaan, meerkoet, zwarte kraai, kauw, roek, ekster en spreeuw is in dit plan opgenomen onder welke condities zij mogen worden bestreden. Daartoe worden op voorhand voor (bijna) de hele provincie ontheffingen verleend aan de Faunabeheereenheid.

Voorlichting en advisering

Er is 914 keer informatie verstrekt c.q. geadviseerd over de Flora- en faunawet. Vaak telefonisch, maar inmiddels ook steeds vaker per mail. Aan Rijkswaterstaatmedewerkers en deelnemers in de Faunabeheereenheid is tijdens een aparte bijeenkomst informatie verstrekt.

Cursus

Vanwege het spanningsveld tussen bosbouwwerkzaamheden en de Flora- en faunawetbepalingen hebben twee provinciale handhavers boswet/ff-wet een dagcursus over deze problematiek gevolgd.

Handhaving

De handhaving wordt uitgevoerd door de provincie zelf, met bijstand van de Algemene Inspectiedienst en de Politie. Wegens ziekte van de medewerker ontheffingen was er niet veel tijd voor de handhaving. Er zijn 15 telefonische klachten binnengekomen. Er zijn 2 controles uitgevoerd naar aanleiding van klachten en 3 controles van overtreding van voorschriften. Er zijn 2 overtredingen van ontheffingvoorschriften geconstateerd, waarvan 1 bestuursrechtelijk en 1 strafrechtelijk (PV) is afgehandeld.

Bezwaar en beroep

Tegen 7 besluiten is bezwaar ingediend. Daarvan zijn er 3 niet-ontvankelijk verklaard (m.n. ontbreken procesbelang vanwege verstrijken ontheffingstermijn) en 3 ingetrokken. Een bezwaarschrift is in de bezwaarfase ongegrond verklaard maar in beroep is het bestreden besluit vernietigd.

9. Conclusies

Flora- en faunawet

- Het aantal meldingen van het gebruik van een vrijstelling is afgenomen van 176 in 2002 tot 87 in 2003. *Dit valt mogelijk te verklaren doordat meldingen voor meerdere gebruiksdata tegelijk werden gedaan, meer en /of beter gebruik van preventieve middelen werden toegepast of men gewoon minder bestrijdingsacties heeft uitgevoerd.*
- Het aantal ontheffingaanvragen in het kader van schadebestrijding is afgenomen van 123 in 2002 tot 81 in 2003. *Door tussenkomst FBE zijn de aanvragen nu meer gecoördineerd gedaan*
- Er waren relatief veel beroepszaken: 7. *Omdat de FF-wet nog steeds nieuw is en strenger is dan de Jacht- en Vogelwet, wordt er vaker bezwaar ingediend tegen besluiten dan voorheen (ook om jurisprudentie te krijgen)*
- Er zijn weinig overtredingen ff-wet geconstateerd omdat er nauwelijks gehandhaafd is.

Bijlage 3 Tekst uit Ontwerp-Beheersgebiedsplan provincie Utrecht, herziening 2004

De beschreven aanpak heeft betrekking op overwinterende ganzen en smienten. Het beleid voor overzomerende ganzen wordt door het ministerie nog verder uitgewerkt. Het provinciale beleid met betrekking tot overzomerende ganzen is gebaseerd op bijlage 2 van de implementatienotitie en het Faunabeheerplan 2004-2008.

4.8 Foerageergebieden ganzen en smienten

Jaarlijks trekken ongeveer 1,4 miljoen overwinterende ganzen (een belangrijk deel van de Europese ganzenpopulatie) vanuit het koude Siberië, Nova Zembla, Spitsbergen en Scandinavië naar Nederland om te overwinteren. Hier in Nederland zijn er akkers met wintergraan en voedzame graslanden waar zij kunnen foerageren en natuurlijk veel water waar de ganzen kunnen slapen. Ganzen houden zich dan ook met name op in de open gebieden en in gebieden in de nabijheid van grote wateroppervlakten. Voorbeelden zijn de uiterwaarden van Nederrijn en Lek en de polderlandschappen van De Venen, Eemland en de Lopikerwaard. Nederland heeft een internationale verantwoordelijkheid voor de overwinterende ganzen.

Begrenzing Foerageergebieden

Tot september 2003 mochten kolganzen, grauwe ganzen en smienten niet opzettelijk verstoord of verjaagd worden. Eigenaren die aantoonbare schade leden door foeragerende ganzen konden schadevergoeding krijgen via het Faunafonds. Door de toename van het aantal meldingen van schade door overwinterende ganzen bleek deze werkwijze niet langer meer uitvoerbaar. Daarom heeft het Ministerie van LNV met provincies en belangenvertegenwoordigers het Beleidskader Faunabeheer gesloten. In het Beleidskader Faunabeheer heeft het Ministerie van LNV besloten om in totaal 80.000 hectaren foerageergebied aan te wijzen voor de opvang van overwinterende ganzen en smienten. De aanwijzing van deze foerageergebieden gebeurt door de provincies. De Minister van LNV heeft de provincies verzocht zoveel mogelijk foerageergebieden binnen de Ecologische Hoofdstructuur en de Vogelrichtlijngebieden aan te wijzen. Het provinciale quotum voor de foerageergebieden in Utrecht is beperkt: 1611 ha (2% van het totale quotum).

In deze foerageergebieden kunnen de ganzen en smienten veilig overwinteren, ze mogen niet opzettelijk verjaagd of verontrust worden. Eigenaren kunnen via de Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer of de Subsidieregeling Natuurbeheer subsidie krijgen om het gebied in te richten en te beheren als foerageergebied. Buiten de aangewezen foerageergebieden kunnen ganzen en smienten wel worden geweerd en opzettelijk worden verontrust, eventueel onder bepaalde voorwaarden met ondersteunend afschot.

Het Beleidskader Faunabeheer t.a.v. ganzen en smienten wordt gefaseerd ingevoerd:

Fase 1 (september 2003 tot 1 oktober 2004)

De provinciale vrijstellingen ex art. 65 van de Flora- en faunawet geeft aan dat grauwe gans, kolgans en smient opzettelijk mogen worden verontrust. Bovendien mogen, n.a.v. de provinciale ontheffingen ex art. 68 van de Flora- en faunawet overwinterende ganzen als ondersteunende maatregel via afschot worden verjaagd op percelen met akkerbouwgewassen, vollegrondsgroenten, en pas ingezaaid gras.

Fase 2 (per 1 oktober 2004)

De provincie Utrecht heeft gebieden aangewezen waar ganzen en smienten ongestoord kunnen foerageren. Deze foerageergebieden zijn nog niet opgenomen in de provinciale gebiedsplannen, waaronder dit Beheersgebiedsplan, omdat de pakketten voor foerageergebieden volgens de SAN op dat moment nog niet in werking zijn. In deze fase zullen de foerageergebieden worden opgenomen in de Verordening schadebestrijding dieren provincie Utrecht 2004, als gebieden waar ganzen en smienten niet geweerd en/of verjaagd mogen worden. Ontheffingen ex artikel zullen voor die gebieden niet afgegeven worden; optredende schade kan worden verhaald bij het Faunafonds. Buiten de gebieden mogen ganzen en smienten worden geweerd, en afhankelijk van de provinciale vrijstellingen ex art. 65 van de Flora en faunawet, mogen zij daar opzettelijk worden verontrust.

Fase 3 (per 1 juni 2005)

De provincie Utrecht zal de foerageergebieden begrenzen in een aparte herziening van dit Beheersgebiedsplan. Binnen de begrensde foerageergebieden (in beginsel graslandpercelen) kunnen ganzen en smienten ongestoord foerageren. Dit zullen waar mogelijk dezelfde gebieden zijn, die zijn aangewezen in het kader van de Flora- en faunawet in 2004. Er zullen voor het beheer en de inrichting van de foerageergebieden speciale pakketten worden opgenomen in de SN 2000 en SAN. Binnen de begrensde foerageergebieden mogen de vogels niet opzettelijk worden verontrust er geldt geen vrijstelling ex art. 65 van de Flora en faunawet. Conform de SN- of SAN-pakketten zullen de vogels evenmin mogen worden geweerd. Voor percelen binnen de foerageergebieden waar geen SN- op SAN-pakketten worden afgesloten vergoedt het faunafonds schade.

Buiten de gebieden mogen ganzen en smienten worden geweerd, en afhankelijk van de provinciale vrijstellingen ex art. 65 van de Flora en faunawet, mogen zij daar opzettelijk worden verontrust.

Bovenstaande betekent dat in dit Beheersgebiedsplan nog geen foerageergebieden worden begrensd, maar dat medio 2005 er een herziening zal plaatsvinden waarin de foerageergebieden voor ganzen begrensd zullen worden. In deze herziening zullen naar alle waarschijnlijkheid de foerageergebieden die in 2004 zijn aangewezen in het kader van de Flora- en faunawet worden overgenomen als begrensde foerageergebieden.

Vaststellingsprocedure fourageergebieden i.h.k.v. Flora- en faunawet

Voor 1 oktober 2004 zullen de fourageergebieden aangewezen worden in het kader van de Flora- en faunawet. Dit zal gebeuren door een aanpassing van de verordening. De aanwijzing van de foerageergebieden wordt gekoppeld aan de evaluatie van het provinciale beleid op basis van de Flora- en faunawet. In het kader van deze evaluatie zal met de meest betrokken partijen overleg gevoerd worden. Bij de begrenzing van de foerageergebieden in de gebiedsplannen zal de aanwijzing van de foerageergebieden geëvalueerd worden. Indien de foerageergebieden op een andere locatie begrensd worden, dan dat deze zijn aangegeven in de verordening, dan zal de verordening daarop aangepast worden.